

УДК 378.046-021.68:37.014.6

Кондратова Л.Г.

доцент, к.пед.н., доцент кафедри відкритих освітніх систем
та інформаційно-комунікаційних технологій

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України,

lkondratova.ua@gmail.com

Україна, м. Київ

ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ІНФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Стаття присвячена висвітленню проблем професійного саморозвитку вчителів музичного мистецтва в інформальній освіті. Розглянуто сутність понять професійний саморозвиток, інформальна освіта. Подано опис складових професійного саморозвитку вчителя музичного мистецтва в умовах інформальної освіти. Подано перелік видів електронного самонавчання на основі мережевого та електронного навчання. Описано програми індивідуального професійного саморозвитку для здійснення самонавчання педагогів, подано опис видів самоосвіти вчителів музичного мистецтва на основі електронного та мережевого навчання. Наведено приклади освітніх платформ, сучасних студій онлайн освіти, змістовне наповнення навчання для самоосвіти вчителів музичного мистецтва. Зроблено висновки про ефективні форми самоосвіти вчителів музичного мистецтва з професійного саморозвитку в умовах інформальної освіти.

Ключові слова: *інформальна освіта, професійний саморозвиток, самоосвіта, вчителі музичного мистецтва, електронне, мережеве навчання, освітні платформи.*

Kondratova L.G.,

Associate Professor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Open Educational Systems and Information and Communication Technologies, State Higher Educational Institution "University Management Education", National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, lkondratovaua@gmail.com

Ukraine, Kiev

Professional self-development of teachers of musical art in informational education

The article is devoted to the problem of professional development of teachers of musical art in informational education. The essence of the concepts of professional self-development, informal education is considered. The description of components of professional self-development of the teacher of musical art in the conditions of informational education is given. The list of types of e-learning based on network and e-learning is given. The programs of individual professional self-development for self-education of teachers are described, the description of types of self-education of teachers of musical art based on electronic and network education is described. Examples of educational platforms, modern online education studios, content training for self-education of musical teachers are given. The conclusions about effective forms of self-education of teachers of musical art from professional self-development in the conditions of informational education are made.

Key words: informational education, professional self-development, self-education, teachers of musical art, electronic, network learning, educational platforms.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування мистецької освіти виникає потреба в професійному саморозвитку вчителів мистецької освітньої галузі, які можуть навчатися протягом життя й здатні до упровадження інновацій в професійну мистецько-педагогічну діяльність.

Процес самовдосконалення учителя - професіонала триває протягом всієї професійної діяльності на основі саморозвитку в межах інформальної освіти. Саморозвиток вчителів музичного мистецтва пов'язаний із наявністю в педагогів цілеспрямованості, наполегливості, бажання навчатися на засадах освітніх реформ. В період реалізації концептуальних положень нової української школи, важливого значення набувають новітні форми професійного саморозвитку до яких слід віднести електронне, мережеве самонавчання на основі цифрових технологій.

Серед сучасних проблем сьогодення актуальними залишаються питання професійного саморозвитку, самонавчання в різних формах інформальної освіти, які потребують додаткового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Увага багатьох науковців та педагогів-практиків освітньої галузі «Мистецтво» прикута до освітніх реформ.

Теоретичні основи професійного саморозвитку педагога висвітлено в працях вітчизняних науковців (І. Бех, Б. Вульфів, О. Газман, Г. Звенигородська, В. Зінченко, О. Киричук, Б. Кобзар, Л. Кулікова, А. Меренков, О. Слободян, Т. Тихонова, П. Харченко, М. Ценко). Концептуальні положення професійного саморозвитку стали увагою зарубіжних дослідників (Р. Бернс, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс та ін.) [8, с.24]. До психологічних аспектів професійного саморозвитку особистості прикута увага багатьох психологів (С.Рубінштейн, К.Абульханова-Славська, К.Платонов, В.Моляко, Б.Федоришин, Г.Балл, Л.Митіна, К.Чарнецькі). Проблеми професійного розвитку привертала увагу науковців з галузі педагогіки (Ш.Амонашвілі, В.Кан-Калик, І.Зязюн, О.Орлова Л.Рувинський, С.Кондратьєва, П.Підкасистого, В.Семиченко, О.Пехоти). Питанням самоосвітньої діяльності вчителів музичного мистецтва присвячені праці вітчизняних науковців (І.Дубровіна, С.Ковальова, О.Лобач, Н.Мурована) [8, с.13].

Отже, виникає необхідність наукового опису особливостей процесу професійного саморозвитку вчителів музичного мистецтва засобами цифрових

технологій та подальшого дослідження питань інформальної освіти вчителів мистецької галузі.

Мета статті розглянути шляхи професійного саморозвитку вчителів музичного мистецтва в інформальній освіті на основі мережевого, електронного навчання.

Виклад основного матеріалу. Професійний саморозвиток вчителів музичного мистецтва в системі післядипломної педагогічної освіти може здійснюватися в різних видах освіти, а саме: в формальній освіті в курсовий період на основі інноваційних технологій навчання, в неформальній освіті в процесі участі педагогів в науково-педагогічних заходах та в самоосвітній діяльності вчителів за індивідуальною освітньою траєкторією. Розглядаючи більш детально шляхи удосконалення професійного саморозвитку педагогів в інформальній освіті, слід приділити особливу увагу визначенню основних понять дослідження та виявленню ефективних технологій навчання педагогів.

Професійний саморозвиток педагога став об'єктом досліджень багатьох науковців із сфери філософії, психології, педагогіки, що надає підстави вважати це явище міждисциплінарним.

Так, в працях відомих філософів Геракліта, Піфагора, Сократа, Платона, Аристотеля, а також Р.Декарта, Г.Гегеля акцентується увага на проблемах самопізнання, самовдосконалення та самореалізації. Відомий погляд Г.Сковороди на саморозвиток, який зазначав, що людське життя необхідно спрямувати на самопізнання, що неодмінно поведе за собою саморозвиток [7, с.24]. В дослідженнях психологів та педагогів С.Рубінштейна, К. Абульханова-Славської, К.Платонова, В.Моляко, Б.Федоришина, Г.Балла, Л.Митіної, К.Чарнецькі професійний саморозвиток визначається як процес набуття та вдосконалення професійно-особистісних якостей, професійних знань, вмінь та навичок. Проблеми професійного самовдосконалення та саморозвитку представлена в наукових працях В. Бондаря, П. Гусака, І. Зязюна, В. Кременя,

О. Романовського та ін. [8, с.34]. У тлумачному словнику української мови поняття саморозвиток трактується як «розумовий або фізичний розвиток людини, якого вона досягає самостійними заняттями, вправами. Саморозвиток здійснюється власними силами, без впливу або сприяння яких-небудь зовнішніх сил» [7, с.128].

Саморозвиток педагога розглядається в дослідженнях науковців як свідомо якісна самозміна самого себе, яка є головним внутрішнім механізмом індивідуально-особистісного розвитку. В педагогічних дослідженнях саморозвиток трактується як педагогічне явище є багатограним і комплексним, обумовленим дією спектру соціально-економічних, культурних, фахових, особистісно орієнтованих чинників [8, с.12].

Під професійним саморозвитком ми розуміємо усвідомлений цілеспрямований процес особистісного і професійного самовдосконалення з метою творчої самореалізації в процесі виконання професійної діяльності [8, с.34]. Підґрунтям саморозвитку вчителів музичного мистецтва є потреби в нових досягненнях, прагнення до професійного успіху, до вдосконалення в педагогічній діяльності, активна життєва позиція, формування позитивного творчого мислення, віра в свої можливості [8, с.24].

Відомими визнаними формами реалізації особистості вчителя в професійній діяльності науковці вважають самоствердження, самовдосконалення та самоактуалізацію. Самоствердження реалізується в процесі прояву педагогом своїй творчих педагогічних якостей. Самовдосконалення надає можливість особистісного розвитку педагога та відкриває перспективи для набуття й вдосконалення тих рис і якостей особистості, які наближають його до ідеалу, а також надає можливість оволодіти новими видами професійної діяльності. Самоактуалізація розуміється науковцями як вища форма саморозвитку, яка проявляються через

спроможність особистості виявити в собі потенціал і використовувати його в професійній діяльності[8, с.36].

Аналіз наукових джерел та практики дозволяє констатувати, що саморозвиток вчителів музичного мистецтва має відповідні складові, серед яких: самовиховання, самопізнання, самонавчання, самооцінка, самовдосконалення, самоосвіта, самоактуалізація та самоконтроль [8, с.31].

Саморозвиток вчителів музичного мистецтва може здійснюватися в інформальній освіті на основі індивідуальних програм саморозвитку та комплексу сучасних цифрових технологій, електронних ресурсів.

Інформальна освіта розуміється як освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю[1, с.3].

Зважаючи на специфіку музично-педагогічної діяльності вчителів музичного мистецтва, яка передбачає єдність професійної педагогічної та мистецько-музичної діяльності, в сферу інформальної освіти педагогів, які викладають музичне мистецтво можуть одночасно увійти два пріоритетних напрями професійного саморозвитку.

Першим напрямом можуть стати перспективи педагогічного професійного саморозвитку як педагога на основі індивідуальної програми професійного саморозвитку та індивідуальної освітньої траєкторії. В цьому процесі необхідно звернути увагу не тільки на усталену систему самоосвіти педагогів, але й на інноваційні форми самонавчання на основі цифрових технологій, мережевих та електронних видів навчання.

Другим напрямом професійного саморозвитку вчителя є удосконалення професійних вмінь як музиканта-виконавця, хормейстера, організатора мистецького виховання школярів в позаурочний час, керівника мистецьких гуртків, яке сьогодні можливо не тільки через удосконалення кращих ідей

вітчизняного педагогічного досвіду, а також на основі цифрового інструментарію, сучасних цифрових програм, різноманітних форм удосконалення професійного виконавського, організаторського досвіду.

З активним розвитком цифрових технологій, появою новітніх електронних засобів навчання, для педагога мистецьких дисциплін в інформальній освіті наступає період вибору індивідуальної траєкторії самонавчання й самоосвіти і цифрових платформ форм мережевого та електронного самонавчання.

Основу індивідуальних програм професійного саморозвитку складають нові напрями професійного удосконалення вчителів музичного мистецтва як: упровадження нового змісту мистецької освіти, оволодіння новітніми цифровими й мобільними технологіями, що упроваджуються в освітній процес, підготовка до упровадження електронних засобів навчання, оволодіння цифровими програмами та інструментами для створення аудіо-візуального супроводу освітнього процесу тощо. Вчитель самостійно на основі власних освітніх потреб, запитів обирає індивідуальну самоосвітню траєкторію та форми й види самоосвіти.

Останнім часом поширеним явищем стало мережеве навчання як види навчання, що стимулюють розвиток систем інформаційного забезпечення навчального процесу на основі мережевих електронних бібліотек, електронних курсів та різноманітних інформаційних ресурсів. В цьому виді навчанні важливого значення набувають соціальні мережі, які діють на основі соціальних взаємовідносин у мережі Інтернет. Прикладом мережевого спілкування, спрямованого на самоосвітню діяльність може стати педагогічні спільноти у соціальній мережі Facebook. Вчителі музичного мистецтва об'єднуються в групи для обміну новинами із світу реформування мистецької освіти, педагогічним досвідом, методичними знахідками, пісенним репертуаром, творами для музичного сприймання, а також проводять анонс

педагогічно-мистецьких науково-методичних заходів, мистецьких виставок, концертів на основі мережевих технологій. Мережеве навчання як вид соціального педагогічного навчання, дозволяє педагогам самостійно здобувати знання, формувати навички безпосереднього, цілеспрямованого індивідуального засвоєння соціального досвіду, значущого для вирішення проблем мистецької освіти, методами самоосвіти, самонавчання для реалізації його у власній життєдіяльності або професійної діяльності. Мережеве навчання дозволяє прийняти участь у науково-педагогічних заходах, задля цілеспрямованого здобуття тематичних знань, а також для участі в розробці проєктів соціального навчання (від проєктування до підготовки освітніх проєктів до реалізації їх на практиці) [9, с.29].

До інноваційних форм самоосвіти вчителів музичного мистецтва слід віднести також й електронне навчання. E-learning – система навчання за допомогою інформаційних, електронних технологій. Такий вид навчання вважають ефективним видом навчання на основі використання е-контенту (в тому числі електронних навчальних курсів) [9, с.5].

Електронні навчальні курси стали розроблятися в системі післядипломної педагогічної освіти. В межах вітчизняної відкритої післядипломної освіти саме електронне й дистанційне навчання стає засобом професійного саморозвитку.

Реалізація ідей нової української школи для вчителів музичного мистецтва стала ефективним засобом самоосвіти й саморозвитку на основі навчання в студії онлайн-освіти Educational Era (<https://www.ed-era.com/>), де розміщуються методичні матеріали, методичні поради для вчителів, матеріали спецпроєктів, інтерактивними посібниками. Студію доповнено сервісом інтерактивної літератури. Іншим ефективним засобом самонавчання стали майстер-класи, вебінари, які проводять досвідчені фахівці та науковці на базі освітньої платформи Всеосвіта (<https://vseosvita.ua>). Завдяки електронному й

дистанційному навчанню стало можливим вчителям музичного мистецтва стати учасником вебінарів за обраною тематикою з отриманням сертифікатів тощо.

Отже, важливим аспектом мистецької галузі освіти є створення умов для професійного саморозвитку вчителів музичного мистецтва в системі післядипломної педагогічної освіти. В умовах інформальної освіти важливим є вибір доцільних форм організації самоосвіти вчителів музичного мистецтва. Серед дієвих форм самоосвітньої діяльності ефективним засобом професійного саморозвитку стають різноманітні форми мережевого та електронного самонавчання. Впровадження індивідуальних програм професійного саморозвитку та реалізація індивідуальної освітньої траєкторії стимулюють вчителів музичного мистецтва до професійного саморозвитку й створюють умови для удосконалення педагогічної праці. Для вчителів музичного мистецтва, в період освітніх реформ, відкриваються новітні перспективи для професійного саморозвитку на основі електронного та мережевого навчання.

Література

1. *Закон України «Про освіту»*. URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/3,c.1>
2. Кондратова Л.Г. Формування відкритого освітнього середовища сучасної мистецької післядипломної педагогічної освіти в контексті євро інтеграційних процесів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2017. Вип. 56-57 (109-110). С. 201-207.
3. *Концепція Нова українська школа* URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Концептуальна модель проектування технологій навчання в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти / Л. Л. Ляхоцька, Л. Г. Кондратова, Л. В. Калачова К., 2015. С. 58-63
5. Матвієнко О. В. Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу : моногр. / О. В. Матвієнко, К. : Ленвіт, 2005

6. Митина Л. М. Психология профессионального развития учителя : монографія / Л. М. Митина. М. : Флинта – Московский психологосоциальный институт, 1998. 200 с.
7. Новий тлумачний словник української мови [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. К. : Аконіт, 2000, Т. 4. 2000. 941 с
8. Професійний саморозвиток майбутнього фахівця: Монографія / За ред. В.А.Ковальчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 204 с.
9. Lipsitz, Lawrence, (Editor); Reisner, Trudi, *The Computer and Education*, Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publications, January 1973. Articles selected from *Educational Technology* magazine.

References

1. *Zakon Ukrainy` «Pro osvitu».* URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/3,s.1>
2. *Kondratova L.G. Formuvannya vidkry`togo osvith`ogo seredovy`shha suchasnoyi my`stecz`koyi pislyady`plomnoyi pedagogichnoyi osvity` v konteksti yevro integracijny`x procesiv. Pedagogika formuvannya tvorchoyi osoby`stosti u vy`shhij i zagal`noosvitnij shkolar: zb. nauk. pr. / redkol. : T. I. Sushhenko (golov. red.) ta in. Zaporizhzhya: KPU, 2017. Vy`p. 56-57 (109-110). S. 201-207.*
3. *Koncepciya Nova ukrayins`ka shkola* URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. *Konceptual`na model` proektuvannya texnologij navchannya v sy`stemi vidkry`toyi pislyady`plomnoyi pedagogichnoyi osvity` / L. L. Lyaxocz`ka, L. G. Kondratova, L. V. Kalachova K., 2015. S. 58-63*
5. *Matviyenko O. V. Strategiyi rozvy`tku seredn`oyi osvity` u krayinax Yevropejs`kogo Soyuzu : monogr. / O. V. Matviyenko, K. : Lenvit, 2005*
6. *My`ty`na L. M. Psy`xology`ya professy`onal`nogo razvy`ty`ya uchy`telya : monografiya / L. M. My`ty`na. M. : Fly`nta – Moskovsky`j psy`xologosocy`al`nyj y`nsty`tu, 1998. 200 s.*

7. *Novy`j tlumachny`j slovny`k ukrayins`koyi movy` [uklad. V. Yaremenko, O. Slipushko]. K. : Akonit, 2000, T. 4. 2000. 941 s*
8. *Profesijny`j samorozvy`tok majbutn`ogo faxivcya: Monografiya / Za red. V.A.Koval`chuk. – Zhy`tomy`r: Vy`d-vo ZhDU im. I. Franka, 2011. 204 s.*
9. *Lipsitz, Lawrence, (Editor); Reisner, Trudi, The Computer and Education, Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publications, January 1973. Articles selected from Educational Technology magazine.*